DOI https://doi.org/10.32689/2523-4625-2026-2(82)-3
УДК 324:32-027.21(477)

РОЛЬ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ ПОЛІТОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ТА ПРОГНОЗУВАННІ ПІСЛЯВОЄННИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ

А. М. Шаповалова

THE ROLE OF ELECTORAL POLITICAL SCIENCE IN THE PREPARATION AND FORECASTING OF POST-WAR ELECTIONS IN UKRAINE

Alla Shapovalova

Анотація. *У статті досліджується роль електоральної політології як спеціалізованої галузі політичної науки у підготовці, науковому супроводі та прогнозуванні перших післявоєнних загальнонаціональних виборів в Україні. Обґрунтовано, що повоєнні вибори становитимуть безпрецедентний виклик для української демократії, адже вони відбуватимуться в умовах масштабних демографічних зрушень (понад шість мільйонів громадян за кордоном та близько чотирьох мільйонів внутрішньо переміщених осіб), зруйнованої виборчої інфраструктури, неактуального Державного реєстру виборців, безпекових загроз та інтенсивного зовнішнього інформаційного втручання. Систематизовано основні функції електоральної політології у цьому контексті: аналітико-діагностичну (моніторинг електоральних настроїв і суспільної довіри), нормативно-інституційну (наукове обґрунтування реформування виборчого законодавства відповідно до рекомендацій Венеційської комісії та ОБСЄ/БДІПЛ), методологічну (адаптація соціологічного інструментарію до умов війни та міграції) і прогностичну (побудова сценарних моделей електоральної конкуренції). На основі порівняльного аналізу даних провідних соціологічних служб (КМІС, Соціологічна група «Рейтинг», SOCIS) за 2024–2026 роки охарактеризовано конфігурацію потенційного електорального поля, проаналізовано рейтинги ймовірних кандидатів та розроблено три сценарії розгортання післявоєнного виборчого процесу. Зроблено висновок, що двотуровий формат президентських перегонів із високою ймовірністю призведе до конкуренції між чинним президентом і представником «військового» запиту на оновлення, а результат визначатиметься часом проведення виборів, характером завершення війни, мобілізацією ветеранського електорату та участю закордонного українства. Наголошено, що саме електоральна політологія здатна забезпечити наукову якість підготовки виборів і мінімізувати ризики делегітимізації їхніх результатів.*

Ключові слова: *електоральна та прикладна політології, післявоєнні вибори, електоральне прогнозування, виборче законодавство, воєнний стан, громадська думка, легітимність, Україна.*

Abstract. *The article examines the role of electoral political science as a specialised branch of political science in the preparation, scholarly support and forecasting of the first post-war national elections in Ukraine. It is argued that post-war elections will constitute an unprecedented challenge for Ukrainian democracy, as they will take place amid large-scale demographic dislocation (over six million citizens abroad and almost four million internally displaced persons), damaged electoral infrastructure, an outdated State Voter Register, persistent security threats and intense external information interference. The study systematises the principal functions of electoral political science in this context: analytical-diagnostic (monitoring of electoral attitudes and public trust), normative-institutional (scholarly substantiation of electoral law reform in line with the recommendations of the Venice Commission and OSCE/ODIHR), methodological (adaptation of survey instruments to wartime and migration conditions) and prognostic (construction of scenario models of electoral competition). Drawing on comparative analysis of data from leading polling agencies for 2024–2026, the article characterises the configuration of the potential electoral field, analyses the ratings of probable candidates and develops three scenarios of the post-war electoral process. It is concluded that a two-round presidential contest will most likely produce competition between the incumbent president and a representative of the military-driven demand for renewal, with the outcome determined by election timing, the character of the war's end, veteran mobilisation and out-of-country voting.*

Key words: *electoral and applied political science, post-war elections, electoral forecasting, electoral legislation, martial law, public opinion, legitimacy, Ukraine.*

1. Вступ. Вибори є конститутивною процедурою представницької демократії, і їх призупинення завжди є симптомом надзвичайного стану держави. Від 24 лютого 2022 року Україна живе в умовах правового режиму воєнного стану, який відповідно до статті 19 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» забороняє проведення президентських, парламентських та місцевих виборів, а також загальнонаціональних і місцевих референ-

© А. М. Шаповалова, 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

думів [3]. Відтоді парламент продовжує дію воєнного стану з дев'яностоденними інтервалами; станом на середину 2026 року його було подовжено вдев'ятнадцяте – до 2 серпня 2026 року. Як наслідок, президентські вибори, конституційно передбачені на весну 2024 року, і парламентські вибори, заплановані на осінь 2023 року, не відбулися, а повноваження Президента та Верховної Ради було продовжено на підставі конституційного принципу безперервності влади.

Така ситуація є юридично несуперечливою, але політично значущою. Чим довше триває електоральна пауза, тим гострішим стає питання про те, як, коли і за яких умов мають бути організовані перші післявоєнні вибори, і тим інтенсивнішим стає зовнішній тиск на Київ. Від кінця 2025 року виборче питання перемістилося зі сфери спекуляцій у сферу практичної підготовки: у грудні 2025 року Президент В. Зеленський заявив про готовність провести вибори протягом шістдесяти–дев'яноста днів за умови, що партнери України зможуть гарантувати безпеку в день голосування, а Верховна Рада створила спеціальну робочу групу для розроблення законодавства про проведення виборів [6; 12]. Соціологічні служби відновили регулярні вимірювання електоральних уподобань, а потенційні кандидати почали, відкрито чи опосередковано, позиціонувати себе до майбутніх перегонів [2; 17].

Утім, майбутні вибори не можна розглядати як рутинне відновлення призупиненої процедури. Вони відбуватимуться в суспільстві, трансформованому найбільшою війною в Європі від 1945 року: з понад шістьма мільйонами громадян за кордоном і майже чотирма мільйонами внутрішньо переміщених осіб, із сотнями тисяч громадян у лавах Сил оборони, зі зруйнованою або окупованою виборчою інфраструктурою в цілих регіонах, з неактуальним Державним реєстром виборців та в умовах триваючої російської інформаційної і кібернетичної агресії [10; 19].

Міжнародний досвід постконфліктних виборів – від Балкан до Іраку – засвідчує, що погано підготовлені перші вибори можуть закріпити не демократію, а нестабільність, і що їхня легітимність вирішальним чином залежить від якості попередньої інституційної роботи [14; 15].

Ставки цих виборів є подвійними. Всередині країни вони визначать розподіл влади на період повоєнної відбудови – вочевидь, найвідповідальніший політичний період в історії незалежної держави, пов'язаний із розподілом ресурсів відбудови колосального масштабу, виконанням зобов'язань у межах процесу вступу до Європейського Союзу та реінтеграцією ветеранів і переміщених громадян у громадянське життя.

Зовні якість перших післявоєнних виборів слугуватиме головним тестом, за яким партнери, кредитори й супротивники судитимуть про стан української демократії: гідні довіри вибори консолідують міжнародну підтримку та прискорять європейську інтеграцію, тоді як оспорювані вибори подарують державі-агресору саме той наратив про українську дисфункцію, який її пропаганда культивує роками. Показово, що відсутність виборів уже було інструменталізовано в міжнародних дискусіях як аргумент для сумнівів у легітимності українських інституцій, попри очевидні конституційні підстави для їх відтермінування [16; 19].

За таких умов рішення у виборчій сфері не можуть відповідально ухвалюватися лише на основі політичної інтуїції чи короткострокової доцільності; вони потребують системного застосування наукового знання про те, як взаємодіють виборчі інституції, електоральна поведінка та доброчесність виборів.

Саме тут електоральна політологія – галузь політичної науки, що вивчає виборчі системи, електоральну поведінку, динаміку кампаній та доброчесність виборів, набуває винятково практичного значення. В українському випадку її роль є потрійною: забезпечити державу та громадянське суспільство надійною діагностикою суспільних настроїв; надати нормативну й інституційну експертизу, необхідну для реформування виборчого законодавства; та побудувати науково обґрунтовані прогнози і сценарії післявоєнного виборчого процесу і тут вже додається прикладна політологія.

Окремі аспекти цієї проблеми проаналізовано у звітах Ради Європи [10], Міжнародної фундації виборчих систем і Громадянської мережі ОПОРА [4; 9], в аналітичних публікаціях Wilson Center та Фонду Карнегі [2; 19], а також у класичній літературі з української електоральної політики [1; 7; 13]. Проте узагальненої візії функцій електоральної політології у підготовці та прогнозуванні післявоєнних виборів в Україні досі бракує. Мета цієї статті, відтак, полягає в систематизації цих функцій та, на основі актуальних соціологічних даних, у побудові обґрунтованого прогнозу конфігурації та ймовірної динаміки перших післявоєнних загальнонаціональних виборів в Україні.

2. Матеріали та методи. Методологічну базу дослідження становить поєднання загаль-

нонаукових і спеціальних політологічних методів. Бібліографічний метод було використано для формування та впорядкування корпусу джерел, який охоплює: (а) нормативні документи – Конституцію України, Виборчий кодекс, Закон «Про правовий режим воєнного стану» та Кодекс належної практики у виборчих справах Венеційської комісії [18]; (б) експертні й аналітичні звіти міжнародних та українських інституцій – Ради Європи, IFES, Громадянської мережі ОПОРА, Wilson Center і Фонду Карнегі [2; 4; 9; 10; 19]; (в) емпіричні соціологічні дані провідних українських дослідницьких служб – Київського міжнародного інституту соціології (КМІС), Соціологічної групи «Рейтинг» (у співпраці з Міжнародним республіканським інститутом) та SOCIS – за період 2024–2026 років [11; 12]; (г) академічну літературу з електоральної поведінки, доброчесності виборів та посткомуністичної електоральної політики [1; 5; 7; 13; 14; 15].

Системний метод дав змогу розглядати післявоєнний виборчий процес як цілісну систему, елементи якої – правова база, адміністративна інфраструктура, партійно-кандидатська конфігурація та власне електорат – пов'язані каузальними зв'язками. Порівняльний метод застосовувався у двох вимірах: діахронно – для простеження еволюції електоральних уподобань між 2024 і 2026 роками, та синхронно – для зіставлення результатів, отриманих різними службами за допомогою різних методів опитування (телефонні інтерв'ю проти особистих інтерв'ю), що є суттєвим для оцінки надійності соціології воєнного часу.

Структурно-функціональний метод було використано для ідентифікації та розмежування функцій електоральної політології у передвиборчий період. Нарешті, сценарний метод – стандартний інструмент політичного прогнозування в умовах високої невизначеності — застосовано для побудови трьох внутрішньо узгоджених траєкторій післявоєнного виборчого процесу, кожна з яких має власну оцінку ймовірності та очікувану конфігурацію результатів. Поєднання цих методів дозволяє дослідженню рухатися від опису поточної ситуації до пояснення її внутрішньої логіки і далі – до умовного передбачення.

3. Результати та обговорення. Електоральна політологія (псефологія, електоральні студії) сформувалася у XX столітті на перетині політичної науки, соціології та статистики і сьогодні становить одну з найбільш емпірично розвинених субдисциплін політології. Її класичний дослідницький порядок денний охоплює порівняльне вивчення виборчих систем та їхніх політичних ефектів, аналіз електоральної поведінки і партійної ідентифікації, дослідження ефектів кампаній та політичної комунікації, а віднедавна – проблематику доброчесності виборів і виборчого адміністрування [5; 14]. У консолідованих демократіях ці напрями слугують передусім академічним цілям; натомість у транзитних і постконфліктних суспільствах вони набувають безпосередньо прикладного характеру, оскільки сама архітектура виборчого процесу проєктується наново.

На нашу думку, для післявоєнної України можна виокремити чотири функції електоральної політології. Перша – аналітико-діагностична: систематичне вимірювання електоральних настроїв, політичної довіри та структури суспільного запиту. Без такої діагностики ані влада, ані опозиція, ані міжнародні партнери не можуть адекватно оцінювати політичну температуру країни. Друга – нормативно-інституційна: наукове обґрунтування рішень щодо часу проведення виборів, послідовності президентських, парламентських і місцевих перегонів, виборчої формули, механізмів голосування для переміщених осіб, військовослужбовців та громадян за кордоном, а також гарантій доброчесності виборів.

Третя – методологічна: адаптація власне дослідницького інструментарію – вибіркових сукупностей, методів опитування, моделей явки – до суспільства, демографічну структуру якого деформувала війна. Четверта – прогностична: побудова прогнозів і сценаріїв, які зменшують невизначеність для політичних акторів та суспільства і тим самим знижують дестабілізаційний потенціал першої післявоєнної кампанії. Кожну з цих функцій розглянуто нижче на конкретному українському матеріалі.

Слід підкреслити, що електоральна політологія в Україні не створюється з нуля. За три десятиліття конкурентних виборів – вісім президентських і дев'ять парламентських кампаній між 1991 та 2019 роками – країна нагромадила вагому дослідницьку традицію, інституціоналізовану соціологічну індустрію та щільну мережу організацій виборчого спостереження. Фундаментальні порівняльні дослідження закріпили за Україною статус одного з найбільш показових кейсів електоральної політики на посткомуністичному просторі: С. Бірч проаналізувала взаємодію дизайну виборчої системи та демократизації у 1990-х роках [1], Е. Геррон дослідив вплив змішаних виборчих правил на партійний розвиток [8], а Г. Гейл вписав українські електоральні цикли в ширшу теорію патрональ-

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

ної політики, в якій вибори функціонують як фокальні точки координації та перекоординації елітних мереж [7].

Зазначимо, що ця література безпосередньо релевантна післявоєнній ситуації: вона передбачає, що вибори «установчого» типу, проведені після системного шоку, наново відкриють структуру політичної конкуренції, послаблять успадковані партійні машини і винагородять акторів, здатних до швидкої координації навколо нових фокальних фігур.

Не менш важливою є прикладна інфраструктура дисципліни. Українські соціологічні служби – КМІС, група «Рейтинг», SOCIS, Центр Разумкова та інші – підтримували безперервне вимірювання суспільних настроїв навіть під час повномасштабної війни, розвиваючи методологічні інновації (телефонні вибірки, адаптовані до переміщення населення, зважування за даними мобільних операторів). Організації виборчого спостереження, насамперед Громадянська мережа ОПОРА, нагромадили унікальну експертизу в методології спостереження, паралельного підрахунку голосів та правового аналізу виборчих спорів і вже залучені до парламентських робочих груп, які розробляють післявоєнне виборче законодавство [4; 6]. Завдання передвиборчого періоду – конвертувати цю розпорошену експертизу в інтегровану систему наукового супроводу виборів: постійні дорадчі механізми при Центральній виборчій комісії та профільному парламентському комітеті, прозорі професійні стандарти оприлюднення соціологічних даних і системну співпрацю з міжнародними науковими мережами, що вивчають доброчесність виборів [14; 15].

Вихідним пунктом будь-якої дискусії про післявоєнні вибори є юридична неможливість їх проведення в умовах воєнного стану. Стаття 19 Закону «Про правовий режим воєнного стану» прямо забороняє загальнонаціональні та місцеві вибори; Конституція України (стаття 83) експліцитно продовжує повноваження Верховної Ради до першого засідання новообраного парламенту, обраного після скасування воєнного стану [3; 10]. Громадянська мережа ОПОРА та понад чотириста організацій громадянського суспільства послідовно наполягають, що вибори під час активних бойових дій порушували б і Конституцію, і міжнародні зобов'язання України, оскільки безпекова ситуація унеможливлює гарантування вільної агітації, загального виборчого права та безпеки виборців і членів комісій [3; 4]. Громадська думка підтримує цю позицію: за даними КМІС за січень 2026 року, лише близько десяти відсотків українців підтримували проведення виборів до припинення вогню, а опитування лютого 2026 року показало, що п'ятдесят дев'ять відсотків вважають вибори можливими лише після повного завершення війни [6; 12].

Водночас, консенсусна формула «вибори після воєнного стану» приховує складний інституційний порядок денний. Спільна дорожня карта IFES та ОПОРИ сформулювала його ключові елементи ще 2023 року: запровадження перехідного періоду тривалістю щонайменше шість місяців між припиненням воєнного стану та початком першого виборчого процесу; комплексне оновлення Державного реєстру виборців; відновлення або заміщення зруйнованої інфраструктури дільниць; організація голосування для мільйонів вимушено переміщених осіб усередині країни та за кордоном; завершення реформи Конституційного Суду, якому, можливо, доведеться вирішувати спори щодо дати й результатів перших післявоєнних виборів; а також масштабна програма просвіти виборців [9].

Підкреслимо, що Центральна виборча комісія запропонувала, щоб парламент призначав вибори протягом одного місяця після завершення воєнного стану, а сам виборчий процес розпочинався не раніше ніж через шість місяців після цієї дати [6]. У листопаді 2023 року всі парламентські фракції підписали меморандум на підтримку шестимісячного перехідного періоду, а в лютому 2025 року Верховна Рада постановою підтвердила, що вибори не повинні проводитися в умовах воєнного стану [6; 19].

Дослідження Ради Європи, підготовлене Ю. Ключковським і В. Венгером, з особливою точністю ідентифікувало правові вузькі місця післявоєнного голосування: ризик масової неточності списків виборців, якщо Реєстр не буде оновлено за допомогою механізмів, адаптованих до воєнного переміщення населення; невирішений статус громадян, які перебувають на тимчасово окупованих територіях і за кордоном; проблему вакантних мандатів у мажоритарних округах, які не можуть бути заповнені за воєнного стану; а також напругу між конституційним календарем місцевих виборів і фактичною спроможністю громад їх провести [10].

До цього слід додати вимоги Кодексу належної практики Венеційської комісії, який не рекомендує суттєво змінювати виборче законодавство менш ніж за рік до виборів, стандарт, якого арифметично неможливо дотриматися, якщо вибори будуть призначені протягом кількох місяців після припинення вогню, і який відтак сам стає об'єктом науко-

вої інтерпретації та політичних переговорів [4; 18].

Чотири інституційні проблеми заслуговують на окремий наголос, оскільки їх розв'язання безпосередньо впливатиме на політичний результат. Перша – голосування військовослужбовців і ветеранів. Сотні тисяч громадян служать у Силах оборони; якщо на момент виборів демобілізація буде неповною, знадобляться спеціальні процедури голосування для військових частин, і їхній дизайн – розташування спеціальних дільниць, гарантування таємниці голосування всередині ієрархічної інституції, запобігання впливу командування – належить до найделікатніших питань виборчої інженерії. Позбавлення виборчого права саме тих людей, які захистили державу, було б нормативно невиправданим і політично вибухонебезпечним; водночас погано захищене військове голосування спровокувало б звинувачення в маніпуляціях з усіх боків.

Друга проблема – закордонне голосування для понад шести мільйонів громадян за межами країни. Наявна консульська інфраструктура здатна опрацювати лише малу частку цієї кількості; запровадження поштового чи електронного голосування потребувало б саме тих законодавчих новацій, від яких застерігає Венеційська комісія напередодні виборів, причому кожен варіант несе власні ризики для доброчесності [10; 18].

Третя проблема – територіальний вимір: у громадах, які були окуповані чи зруйновані, і на територіях, що можуть залишитися поза контролем уряду на момент припинення вогню, потрібно ухвалити рішення про те, чи, коли і як узагалі можливі місцеві вибори, та про продовження мандатів військових адміністрацій на перехідний період [10].

Четверта інституційна проблема – інформаційне середовище кампанії. Воєнна Україна функціонувала в умовах об'єднаного телемарафону, обмежень щодо окремих медіа та призупинення проросійських партій; демократичні вибори вимагають відновлення плюралістичної агітації, рівного доступу кандидатів до медіа та чітких правил політичної реклами, зокрема на цифрових платформах, де нині відбувається дедалі більша частка політичної комунікації. Парламентська робоча група, створена у грудні 2025 року, присвятила окремі підгрупи регулюванню медіа, правилам агітації та протидії російському втручанню, провівши десятки засідань уже в перші місяці роботи [6]. Наукова складова цього завдання є суттєвою: дослідження політичної комунікації дають докази того, як формати дебатів і правила розподілу ефірного часу впливають на чесність конкуренції, а література про комп'ютерну пропаганду пропонує типології маніпулятивних технік, від яких перша післявоєнна кампанія має бути захищена у співпраці з міжнародними платформами [4; 15].

До цих змістовних проблем слід додати адміністративну: виборчу машинерію доведеться відбудовувати. Дільничні та окружні виборчі комісії в Україні формуються здебільшого за партійними поданнями, і багато досвідчених членів комісій були переміщені, мобілізовані або емігрували; приміщення дільниць у прифронтових регіонах зруйновано чи перепрофільовано; технічна інфраструктура Державного реєстру виборців потребує і оновлення, і посилення захисту від кібератак. Тому дорожня карта IFES–ОПОРА наполягає, що програми навчання виборчих адміністраторів, сертифікація приміщень та безпековий аудит інформаційних систем мають розпочатися під час, а не після воєнного стану [9]. Тут електоральна політологія перетинається з наукою про публічне управління: дослідження органів адміністрування виборів показують, що сприйнята неупередженість і компетентність виборчої адміністрації є одним із найсильніших предикторів суспільної довіри до результатів – ресурс, який післявоєнна Україна не може собі дозволити змарнувати [14].

Аналітико-діагностична функція електоральної політології реалізується передусім через систематичний моніторинг громадської думки. Українська соціологія продовжувала працювати протягом усієї війни, і до 2025–2026 років нагромадилася доволі щільна серія вимірювань, що дає змогу з розумною впевненістю реконструювати контури майбутнього електорального поля – хоча й із суттєвими методологічними застереженнями, які розглянуто нижче.

Центральною віссю президентських перегонів є конкуренція між чинним Президентом Володимиром Зеленським та колишнім Головнокомандувачем Збройних Сил, нині послом у Сполученому Королівстві Валерієм Залужним. За даними опитування, проведеного Соціологічною групою «Рейтинг» для Міжнародного республіканського інституту 30 травня – 3 червня 2026 року (телефонні інтерв'ю, 2404 респонденти, похибка до 2,0 відсотка), у першому турі тридцять два відсотки визначених українців проголосували б за Зеленського, шістнадцять відсотків – за Залужного та одинадцять відсотків – за Кирила Буданова, колишнього керівника воєнної розвідки й нинішнього керівника Офісу Президента; у гіпотетичному другому

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

турі Зеленський випереджав би Залужного з рахунком сорок два проти тридцяти дев'яти відсотків – у межах статистичної похибки [11; 16]. Порівняно з липнем 2025 року підтримка Зеленського залишилася практично незмінною (тридцять один – тридцять два відсотки), тоді як рейтинг Залужного знизився з двадцяти п'яти до шістнадцяти відсотків, а Буданова – зріс із п'яти до одинадцяти відсотків [16].

Помітно іншу картину зафіксувала служба SOCIS у грудні 2025 року методом особистих інтерв'ю (2000 респондентів): В. Зеленський – двадцять два відсотки, В. Залужний – двадцять один відсоток у першому турі за понад двадцяти чотирьох відсотків невизначених; проте у другому турі В. Залужний перемагав чинного президента з рахунком шістдесят чотири проти тридцяти шести відсотків, а у сценарії без В. Залужного К. Буданов перемагав В. Зеленського з рахунком п'ятдесят шість проти сорока чотирьох [11].

Розбіжність між цими вимірюваннями сама є предметом професійного аналізу, а не приводом для скепсису щодо соціології як такої. На особливу увагу заслуговують три пояснювальні чинники. Перший – метод опитування: телефонні вибірки у воєнних умовах систематично недопредставляють певні категорії респондентів (мешканців прифронтових територій, частину військовослужбовців, громадян за кордоном), тоді як особисті інтерв'ю мають власні обмеження покриття; методи також різняться тиском соціальної бажаності при оцінюванні чинної влади [12].

Другий – трактування невизначених: коли чверть респондентів не декларує вибору, невеликі відмінності у процедурах розподілу дають великі відмінності у підсумкових цифрах. Третій – дизайн запитань: рейтинги першого туру вимірюють фрагментацію поля, тоді як пари другого туру фіксують глибшу структуру електорату – поділ між голосуванням «за тяглість» і голосуванням «за зміни». Саме у парах другого туру всі служби реєструють вразливість чинного президента: навіть найсприятливіше для В. Зеленського опитування показує другий тур у межах похибки, а інші – відчутну перевагу його головного опонента [11; 16; 17].

Лонгітюдні дані про довіру підсилюють цю інтерпретацію: КМІС зафіксував зниження довіри до В. Зеленського з сімдесяти чотирьох відсотків у травні 2025 року до п'ятдесяти дев'яти відсотків у грудні 2025 року, тоді як В. Залужний роками залишається найбільш довіреною публічною фігурою країни з рівнем довіри близько сімдесяти трьох відсотків станом на середину 2025 року [12].

Поза провідною трійкою потенційне поле охоплює кілька категорій акторів. Ветерани попередніх президентських циклів – Петро Порошенко та Юлія Тимошенко – зберігають організаційну інфраструктуру й парламентські фракції, але стабільно посідають нижні позиції у рейтингах довіри; становище П. Порошенка додатково ускладнене санкціями, запровадженими проти нього 2025 року, які він публічно охарактеризував як політично вмотивовані та неконституційні [12].

Другу категорію становлять постаті, чиї репутації створила війна: окрім Буданова, це військові командири та посадовці сектору оборони, чий прихід у політику широко очікується. Третя категорія – лідери місцевого самоврядування, насамперед мери великих міст, серед яких мер Харкова Ігор Терехов у 2026 році демонстрував одні з найвищих показників довіри. Нарешті, четверта, популістсько-медійна категорія (уособлена колишнім радником Офісу Президента Олексієм Арестовичем, який заявив про намір балотуватися) змагатиметься за протестний сегмент електорату.

Щодо парламентських виборів ті самі дані передбачають глибоку перебудову партійної системи: провладна «Слуга народу» не може розраховувати на повторення результату 2019 року, а формування нових політичних проєктів навколо В. Залужного, ветеранських спільнот і муніципальних лідерів видається високоймовірним – класична модель перезаснування партійної системи, описана в літературі про посткомуністичну електоральну політику [1; 7; 13].

Кандидатську конфігурацію слід читати на тлі глибшої структури суспільного запиту, яку соціологія також робить видимою. Лонгітюдні дані вказують, що головними осями суспільного запиту є безпека та справедливе завершення війни, за якими йдуть підзвітність воєнного врядування, відбудова і боротьба з корупцією; класичні ідентичнісні розмежування довоєнної електоральної географії – мова, регіон, ставлення до росії – втратили більшість своєї диференціювальної сили, оскільки повномасштабне вторгнення спричинило безпрецедентну консолідацію національної ідентичності в усіх регіонах [2; 12]. Це означає, що перша післявоєнна кампанія розгортатиметься довкола валентних, а не позиційних питань: кандидати конкуруватимуть не за протилежні геополітичні орієнтації, а за сприйняту компетентність, доброчесність і переконливість у досягненні широко поділяних цілей.

Електоральні дослідження показують, що валентна конкуренція посилює значення образів і біографій кандидатів – що пояснює структурну перевагу військових постатей у поточних рейтингах – і збільшує електоральну волатильність, адже виборці, не закорінені в ідеологічні якорі, легко переміщуються між кандидатами у відповідь на події кампанії [5; 13]. Для прогнозування це означає широкі довірчі інтервали навколо будь-якого докампанійного вимірювання і високу чутливість результатів до динаміки самої кампанії.

Підкреслимо, що парламентський вимір заслуговує на окрему увагу, адже за прем'єрсько-президентської конституції України склад Верховної Ради визначає уряд. Доступні партійні рейтинги є ще плиннішими за президентські: провладна «Слуга народу» зберігає відносну першість, але на рівні, значно нижчому від її монобільшості 2019 року; гіпотетична партія, асоційована із В. Залужним, одразу входить до лідерської групи в кожному вимірюванні, де її тестують; «Європейська солідарність» і «Батьківщина» зберігають стабільні, але обмежені ядра; а суттєва частка респондентів декларує готовність голосувати за партії ветеранів чи волонтерських рухів, яких іще не існує.

Порівняльна література про зміни партійних систем після шоків підказує, що такий латентний запит зазвичай перехоплює невелика кількість швидко зібраних електоральних проєктів, побудованих довкола особистостей із високою довірою. Найімовірнішим парламентським результатом у всіх сценаріях є відтак легіслатура з чотирьох–шести фракцій, у якій жодна сила не наближається до більшості, що робить коаліційне будівництво, і конституційні норми, які його регулюють, центральним об'єктом поствиборчої політики та ще однією сферою затребуваності політологічної експертизи.

Прогностична цінність наведених вище даних безпосередньо залежить від розв'язання низки методологічних проблем, які електоральна політологія має опрацювати до першої післявоєнної кампанії. Фундаментальною проблемою є ерозія основи вибірки. Останній перепис населення в Україні відбувся 2001 року; спричинене війною переміщення населення зробило ненадійними навіть міжпереписні оцінки, і соціологічні служби самі попереджають, що задекларовані ними похибки можуть бути заниженими, оскільки справжня структура населення підконтрольної території невідома [16]. Мільйони потенційних виборців перебувають за кордоном і майже не охоплюються регулярними українськими опитуваннями, хоча їхня участь у виборах – через консульські, поштові чи інші канали – може за чисельністю дорівнювати електорату великої області. Ще одна страта – військовослужбовці Сил оборони – недоступна для стандартних вибірок із міркувань безпеки, хоча становить і чисельно вагомий, і символічно найзначущіший блок виборців [4; 10].

З цих обмежень випливає кілька завдань. Перше – розроблення гібридних дизайнів опитувань, які поєднують телефонний, особистий та онлайн-компоненти зі статистичною корекцією за адміністративними даними (реєстри переміщених осіб, статистика перетину кордону, дані мобільних операторів) – відповідно до міжнародної практики опитувань у суспільствах, уражених конфліктами. Друге – побудова моделей явки: повоєнну явку не можна екстраполювати з мирних виборів, адже її формуватимуть емоційний стан суспільства, фізична доступність дільниць, масштаб зворотної міграції та механізми забезпечення виборчих прав громадян за кордоном. Третє – системне вивчення «нових» електоральних сегментів – ветеранів, переміщених осіб, діаспори, – політична поведінка яких не має вітчизняних прецедентів і для яких теорії ретроспективного голосування, ефектів «згуртування навколо прапора» та мобілізації на ґрунті кривди пропонують конкурентні передбачення [5; 14]. Четверте – професійна саморегуляція самої соціологічної індустрії: українська електоральна історія багата на «псевдосоціологію», виготовлену на політичне замовлення, і фахові асоціації мають захистити інформаційне середовище першої післявоєнної кампанії від таких маніпуляцій, адже сфабриковані рейтинги є стандартним інструментом і внутрішньої маніпуляції, і ворожого зовнішнього втручання [15; 19].

Прогностична функція електоральної політології в умовах радикальної невизначеності найкраще реалізується не через точкові передбачення, а через сценарний аналіз. На основі інституційних обмежень та емпіричного ландшафту можна побудувати три сценарії перших післявоєнних президентських виборів; парламентські вибори, які за всіма консенсусними пропозиціями мають відбутися після президентських або після аналогічного перехідного періоду, розглядаються в межах кожного сценарію.

Сценарій перший: прискорені вибори під зовнішнім тиском (імовірність оцінюється як помірна). У цій траєкторії припинення вогню або суттєве зниження інтенсивності бойових дій у другій половині 2026 року супроводжується сильним тиском міжнародних партнерів щодо швидкого проведення виборів – у

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

межах вікна шістдесяти–дев'яноста днів, згаданого Президентом у грудні 2025 року, – із зовнішнім забезпеченням безпекових гарантій [6; 12]. Стисла кампанія структурно сприяє чинному президентові: він має максимальну медійну присутність, адміністративну й партійну машину та символічний капітал воєнного лідерства, тоді як опоненти, насамперед В. Залужний, матимуть тижні, а не місяці, щоб конвертувати дифузну довіру в організовану електоральну підтримку. За цього сценарію найімовірнішим результатом є перший тур, у якому В. Зеленський лідирує з тридцятьма–тридцятьма п'ятьма відсотками попереду В. Залужного й К. Буданова, і другий тур, що вирішується з мінімальним відривом, – конфігурація, зафіксована вимірюванням «Рейтингу»/IRI середини 2026 року [16]. Головний ризик цього сценарію – легітимність: вибори, проведені з неоновленим реєстром виборців, з імпровізованим голосуванням для армії та діаспори і з порушенням стандарту Венеційської комісії щодо стабільності законодавства, були б вразливими до оскарження і всередині країни, і на міжнародній арені та подарували б росії готовий наратив делегітимізації [4; 18; 19].

Сценарій другий: підготовлені вибори після шестимісячного перехідного періоду (імовірність оцінюється як найвища). Тут війна завершується або заморожується через стійке припинення вогню; воєнний стан скасовується; вибори проводяться після перехідного періоду тривалістю щонайменше шість місяців, підтриманого парламентським меморандумом 2023 року, пропозиціями ЦВК та дорожньою картою IFES–ОПОРА, – тобто що найраніше 2027 року [6; 9]. Цей сценарій дає змогу оновити реєстр, організувати закордонне голосування, заздалегідь ухвалити регулювання кампанії та медійні правила і розгорнути міжнародне спостереження у повному масштабі. Політично довший горизонт працює проти чинного президента і на користь консолідованого голосу «за зміни»: демобілізовані ветерани входять у цивільне політичне життя; емоційний ефект згуртування довкола воєнного лідерства слабшає, а на перший план виходить ретроспективна оцінка врядування, відбудови та антикорупційної політики – механізм, ґрунтовно задокументований в електоральних дослідженнях [5; 14]. З огляду на те, що всі вимірювання другого туру 2025–2026 років показують Залужного або нарівні з В. Зеленським, або попереду нього у прямій парі [11; 17], найімовірнішим результатом цього сценарію є перемога в другому турі опонента, який уособлює військово-патріотичний запит на оновлення, – за умови його участі в перегонах, яку він у липні 2026 року підтвердив [17]. Парламентські вибори за цього сценарію дають фрагментований парламент із трьома–п'ятьма значущими новими силами, що вимагатиме коаліційного уряду – нової ситуації для післявоєнної України порівняно з періодом після 2019 року.

Сценарій третій: затяжна війна та подальше відтермінування (імовірність оцінюється як помірна). Якщо бойові дії триватимуть і після 2026 року без прийнятного для України припинення вогню, вибори залишатимуться юридично неможливими та політично небажаними для більшості громадян [6; 12]. Однак електоральне поле не буде замороженим: динаміка 2025–2026 років показує, що рейтинги еволюціонують і без кампанії. Зниження підтримки В. Залужного з двадцяти п'яти до шістнадцяти відсотків у першому турі за рік політичного мовчання поряд із подвоєнням підтримки К. Буданова демонструє, що неучасть у публічній політиці має свою ціну і що нові воєнні постаті можуть підноситися швидко [16]. За цього сценарію майбутні післявоєнні вибори відбудуться у більш фрагментованому й менш передбачуваному полі, з підвищеним протестним потенціалом і зрослою вразливістю до популістських підприємців, за умов, коли діагностична та захисна щодо доброчесності функції електоральної політології стають іще критичнішими [14; 15].

У всіх трьох сценаріях можна сформулювати кілька прогнозних констант. По-перше, жоден потенційний кандидат наразі не має підтримки, що наближалася б до абсолютної більшості в першому турі; двотуровий формат є відтак практично неминучим, а коаліційне будівництво між турами – вирішальним. По-друге, структурним розмежуванням перших післявоєнних виборів буде не історичний мовно-регіональний поділ, електоральне значення якого різко зменшили війна та змінений склад голосуючого населення, а поділ між тяглістю та оновленням, накладений на питання про умови, на яких завершилася війна. По-третє, «військовий» голос – військовослужбовці, ветерани та їхні родини – функціонуватиме як стрижневий електорат, мобілізація і процедури голосування якого можуть визначити результат. По-четверте, зовнішнє втручання слід розглядати як певність, а не як ризик: російські інформаційні операції будуть спрямовані і на процес (делегітимізація), і на результат (підтримка зручних кандидатів), що робить інфраструктуру доброчесності виборів – від кіберзахисту реєстру до регулювання політичної реклами на цифрових платформах – питанням національної безпеки [15; 19].

Окремим прогностичним питанням є послідовність виборчого циклу. Українське законодавство та експертний консенсус, що формується, виходять із того, що президентські, парламентські й місцеві вибори не можуть відбутися одночасно – і з адміністративних причин (виборча машинерія не здатна опрацювати три накладені один на одний процеси у зруйнованій війною країні), і з політичних. Обраний порядок сам матиме передбачувані наслідки, які електоральна наука може моделювати. Послідовність «спершу президентські» – найбільш обговорюваний варіант – породить ефект «фалди»: переможець президентських перегонів увійде в парламентську кампанію з максимальним імпульсом, і його партія зможе розраховувати на суттєвий бонус – механізм, який 2019 року створив монобільшість. Послідовність «спершу парламентські», навпаки, фрагментує владу та посилить легіслатуру відносно президентства.

Місцеві вибори мають бути синхронізовані з рішеннями про відновлення самоврядування в деокупованих і прифронтових громадах, де нині діють військові адміністрації; передчасне їх проведення ризикує створити недієздатні ради, тоді як надмірне зволікання подовжить винятковий режим врядування за межі виняткових обставин, що його виправдовували [10; 19]. Обговорювана на початку 2026 року ідея поєднання президентських виборів із референдумом щодо умов мирного врегулювання додає ще один шар складності, адже референдумні кампанії, як відомо, переструктуровують електоральну конкуренцію навколо самого референдумного питання [6].

4. Висновки. Перші післявоєнні вибори стануть найвимогливішим електоральним випробуванням в історії незалежної України: вони мають одночасно відновити конституційний цикл влади, перерваний воєнним станом, інтегрувати у виборчий процес мільйони переміщених, мобілізованих та емігрованих громадян, витримати вороже втручання і дати результати, легітимність яких буде поза розумним сумнівом. Проведений у статті аналіз демонструє, що електоральна та прикладна політології є не зовнішнім спостерігачем цього процесу, а одним із його конститутивних учасників, який виконує чотири взаємопов'язані функції: аналітико-діагностичну – моніторинг електоральних настроїв і суспільної довіри; нормативно-інституційну – обґрунтування реформи виборчого законодавства та адміністрування; методологічну – адаптацію емпіричного інструментарію дисципліни до трансформованого війною суспільства; і прогностичну – сценарне прогнозування, що зменшує невизначеність для всіх політичних акторів.

Практичний висновок дослідження полягає в тому, що якість перших післявоєнних виборів визначається вже тепер, до друку першого бюлетеня: у розробленні законодавства про голосування в умовах після воєнного стану, в оновленні Державного реєстру виборців, у проєктуванні закордонного та військового голосування і в професіоналізації самих електоральних досліджень. Вектор подальших наукових розвідок доцільно спрямувати на емпіричне вивчення нових електоральних сегментів, створених війною, – ветеранів, внутрішньо переміщених осіб і діаспори – та на розроблення прогностичних моделей, які інтегрують соціологічні дані з адміністративними й поведінковими індикаторами, адже саме від таких моделей залежатиме точність передбачення електорального майбутнього післявоєнної України.

Конфлікт інтересів. Автор декларує, що не має конфлікту інтересів стосовно даного дослідження, в тому числі фінансового, особистісного характеру, авторства чи іншого характеру, що міг би вплинути на дослідження та його результати, представлені в даній статті.

Фінансування. Дослідження проводилося без фінансової підтримки.

Доступність даних. Рукопис не має пов'язаних даних.

Використання штучного інтелекту. Автор підтверджує, що не використовувала технології штучного інтелекту при створенні представленої роботи.

Внесок автора. Шаповалова А.М.: концептуалізація дослідження, визначення наукової проблематики та дослідницьких завдань, розроблення методології, аналіз законодавства та політико-правових аспектів проведення виборів, порівняльно-правовий аналіз, формування висновків і рекомендацій, підготовка та змістовне редагування рукопису, перевірка наукових результатів, затвердження остаточної редакції.

References:

1. Birch, S. (2000). Intervening in Africa. https://doi.org/10.1057/9780333977453
2. Carnegie Endowment for International Peace. (2026). Notes from Kyiv: Is Ukraine preparing for elections? URL: https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2026/02/ukraine-elections-preparation

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

3. Civil Network OPORA. (2023). Legal information on the impossibility of holding elections under conditions of martial law. URL: https://oporaua.org/en/vybory/legal-information-on-the-impossibility-of-holding-elections-under-conditions-of-martial-law-24947

4. Civil Network OPORA. (2025). Why Ukraine can't hold elections during wartime: An open statement of civil society organisations. Kyiv Independent. URL: https://kyivindependent.com/why-ukraine-cant-hold-elections-during-wartime/

5. Dalton, R. J., & Klingemann, H.-D. (Eds.). (2007). The Oxford handbook of political behavior. Oxford: Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199270125.001.0001

6. Euromaidan Press. (2026). Ukraine signals election readiness as 59% say wait until war ends. URL: https://euromaidanpress.com/2026/02/11/ukraine-elections-may-2026-impossible/

7. Hale, H. E. (2015). Patronal politics: Eurasian regime dynamics in comparative perspective. Cambridge: Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9781139683524

8. Herron, E. S. (2009). Elections and democracy after communism? New York: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230622390

9. IFES Ukraine, & Civil Network OPORA. (2023). Roadmap for electoral reform in Ukraine – 2023 wartime edition. Kyiv: International Foundation for Electoral Systems. URL: https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2023/10/ifes-ukraine-opora-roadmap-for-electoral-reform-in-ukraine-d7-2023-10-17-eng-1.pdf

10. Kliuchkovskyi, Y., & Venher, V. (2022). Organisation and holding of elections in post-war Ukraine: Prerequisites and challenges. Strasbourg: Council of Europe. URL: https://rm.coe.int/en-organisation-and-holding-of-elections-in-post-war-ukraine-net-2769-/1680a8e995

11. Kyiv Independent. (2025). Ukraine election poll shows tight first round, decisive Zaluzhnyi runoff win over Zelensky. URL: https://kyivindependent.com/ukraine-election-poll-shows-tight-first-round-decisive-zaluzhnyi-runoff-win-over-zelensky/

12. Kyiv International Institute of Sociology. (2026). Dynamics of trust in political figures and attitudes toward holding elections: December 2025 – January 2026. Kyiv: KIIS. URL: https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1584&page=1

13. LeDuc, L., Niemi, R. G., & Norris, P. (Eds.). (2014). Comparing democracies 4: Elections and voting in a changing world. London: SAGE Publications. https://doi.org/10.4135/9781473921108

14. Norris, P. (2014). Why electoral integrity matters. New York: Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9781107280861

15. Norris, P., & Grömping, M. (2019). Electoral integrity worldwide. Sydney: Electoral Integrity Project. URL: https://static1.squarespace.com/static/58533f31bebafbe99c85dc9b/t/5ce60bd6b208fcd93be49430/1558580197717/Electoral+Integrity+Worldwide.pdf

16. Prots, A. (2026). Poll: Zelenskyy maintains approval rating, but support for former commander-in-chief Zaluzhnyi has dropped by 9% over the year. URL: https://www.pravda.com.ua/eng/news/2026/07/01/8041952/

17. Ukrainska Pravda. (2026). Zaluzhnyi confirms readiness to run in autumn presidential election: Details of the meeting with Zelenskyy. URL: https://www.pravda.com.ua/eng/news/2026/07/01/8041868/

18. Venice Commission. (2002). Code of good practice in electoral matters: Guidelines and explanatory report (CDL-AD(2002)023rev). Strasbourg: Council of Europe. URL: https://docs-venice.coe.int/images/SITE%20IMAGES/Publications/Code_conduite_PREMS%20026115%20GBR.pdf

19. Wilson Center. (2025). Ukraine's presidential elections amid war: Political, legal, and security challenges. Washington, DC: Woodrow Wilson International Center for Scholars. URL: https://www.wilsoncenter.org/blog-post/ukraines-presidential-elections-amid-war-political-legal-and-security-challenges

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Шаповалова Алла Миколаївна
кандидат політичних наук, доцент,
кафедра приватного та публічного права,
Київський національний університет технологій та дизайну,
e-mail: a_shan65@ukr.net
ORCID: 0000-0002-4920-5539

Alla Shapovalova
Candidate of Political Sciences, Associate Professor,
Department of Private and Public Law,
Kyiv National University of Technologies and Design,
e-mail: a_shan65@ukr.net
ORCID: 0000-0002-4920-5539

Дата надходження статті: 10.04.2026
Дата надходження виправленої версії статті: 15.05.2026
Дата прийняття статті: 03.06.2026
Дата публікації статті: 02.11.2026